

Theologische literatuur van studenten in Kolozsvár, 1968-1970

Toen mij werd gevraagd om in tien minuten iets te vertellen over de theologische literatuur waarover de studenten van het Protestants Theologisch Instituut in Kolozsvár beschikten in de periode dat ik samen met mijn vrouw Sally van 1968 tot 1970 aan het instituut verbleef, dacht ik: - Dat is een makkie! Dat wordt de kortste spreekbeurt die ik ooit gehouden heb. – Want bij mijn weten hadden zij toen zo goed als niets!

Maar misschien is het goed om dat ‘zo goed als niets’ toch even nader toe te lichten.

De indruk die men aanvankelijk bij ons wilde wekken was dat er wel degelijk iets was. Nog vóór wij officieel als studenten aan het Instituut ingeschreven mochten worden kregen Sally en ik van de rector twee in 1968 in Kolozsvár uitgegeven lijvige delen theologisch werk ten geschenke. Het was het Commentaar op de Tweede Zwitserse Confessie van de hand van prof. István Tőkés. Tweetalig zelfs, in het Latijn en in het Hongaars. Dat we dat als welkom cadeau kregen was natuurlijk heel aardig, maar we vermoedden er ook al direct iets anders achter. Namelijk dat dit werk, afgezien van de geweldige wetenschappelijke arbeid die daarin door Tőkés gestoken was, ook een showuitgave was. Een publicatie om aan buitenlanders cadeau te geven, zodat ze de indruk zouden krijgen dat er door protestantse Hongaren volop en vrijuit theologische werken gepubliceerd konden worden. Het duurde slechts heel korte tijd tot we ons vermoeden bevestigd kregen. Behalve een preekbundel van István Horváth en enkele kerkelijke uitgaven als de Kerkorde en het Zevenburgse Dienstboek kon er sinds 1948 in het geheel geen theologische literatuur gepubliceerd worden.

Dramatischer was echter dat er ook geen theologische literatuur van elders ingevoerd kon worden!

Zo was er een ontstellend gebrek aan zelfs maar het basisgereedschap voor theologiestudenten: een *Kittel*, Hebreeuws Oude Testament, en een *Nestle*, Nieuw Testament in het Grieks. Onze vriend Tamás Juhász bevestigde ons deze dagen nog eens wat wij ons herinnerden. Onder de studenten waren enkele geluksvogels die nog over een Hebreeuws O.T. en een Grieks N.T. konden beschikken dat van hun vader of grootvader was of was geweest. Maar de andere studenten hadden niets. De bibliotheek van het Instituut had ongeveer 20 Griekse Nieuwe Testamenten en 10 à 12 *Kittel*'s, Hebreeuwse Oude Testamenten. Die konden aan het begin van het studiejaar te leen worden gevraagd. Wie er vervolgens naast greep, was ertoe veroordeeld om een exemplaar in de leeszaal van het Instituut te gebruiken. O ja, de hoogleraar Nieuwe Testament bezat gelukkig ook een eigen *Nestle*, Nieuwe Testament Grieks. Dat kon ik zelf constateren toen ik een college bij hem volgde. Bij het verlaten van de collegezaal zag ik op zijn lezenaar een *Nestle* liggen. Ook zag ik in één oogopslag dat hij daarin boven alle Griekse woorden in keurig, fijn schrift de Hongaarse vertaling had geschreven... Handig voor deze hoogleraar!

Hadden de studenten dan helemaal niets! O ja, bij ons weten hadden zij allemaal de beschikking over wat wij ook zelf al heel snel van bisschop Gyula Nagy cadeau kregen: een Zevenburgs liedboek, de Heidelbergse Catechismus in het Hongaars en het Zevenburgse Dienstboek. Een Bijbel in het Hongaars hadden wij zelf in Nederland al aangeschaft.

Hoe de studenten dan Latijn, Grieks en Hebreeuws leerden en al de overige theologische disciplines konden bestuderen? Daarvoor waren zij geheel aangewezen op het door de Securitate en het Cultusdepartement goedgekeurde, getypte cursusmateriaal van de hoogleraren en docenten. Weliswaar kende het Instituut een rijke en verrukkelijk naar oude boeken ruikende bibliotheek. Maar dat waren allemaal oude uitgaven van vóór 1948. Mogelijk hebben ze daaronder toch nog wel iets kunnen vinden wat bruikbaar was voor een verdere verdieping van hun studie.

Heel aardig was, dat toen wij na onze inschrijving aan het Instituut een rondleiding door de bibliotheek kregen, de bibliothecaris naar een degelijk afgesloten kast liep en die met een speciale sleutel opendeed. Voor ons oog verscheen ineens een keur aan nieuwe theologische werken. Hij zei erbij dat die boekenkast afgesloten was, maar dat wij als buitenlanders, als wij dat wilden, er boeken uit konden lenen. Dat had hij niet aan dovemans oren gezegd. Toen wij wat meer ingeburgerd waren en onze medestudenten en hun belangstelling en ijver een beetje leerden kennen, hebben wij er volop gebruik van gemaakt om boeken uit die kast te lenen. Zij gingen dan niet terug voordat wij ze verder uitgeleend hadden aan studenten die in het betreffende onderwerp geïnteresseerd waren en er hun voordeel mee konden doen.

Een vergelijkbaar voordeel hadden de paar studenten die één of meer semesters aan de Saksisch-lutherse afdeling van het Instituut in Sibiu mochten doorbrengen. Toen Sally en ik daar zelf een maand verbleven, merkten we hoe zij daar over veel nieuw theologisch werk uit de DDR beschikten. Maar dat niet alleen. De Saksen waren handig genoeg om ook heel veel West-Duits theologisch werk te bemachtigen. Daar konden dan ook de Hongaarse studenten in Sibiu gebruik van maken.

Ach, en ja, over beschikbare theologische literatuur gesproken... Er was natuurlijk ook nog zoiets als de *Református Szemle*, de Hervormd/gereformeerde Revue. Maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we daar qua theologische bijdragen niet zo'n hoge pet van op hadden. Vooral niet nadat we in één van de eerste door ons in handen gekregen exemplaren het 'Woord vooraf' hadden ontcijferd. Boven dat 'Woord vooraf' stond de tekst uit de 96ste Psalm: 'Zingt voor de Heer een nieuw gezang'. Toen we verder lazen bleek dat deze tekst gekozen was naar aanleiding van het feit dat het Roemeense volkslied een enigszins gewijzigde tekst had gekregen! Nu niet direct iets om theologisch verder uit te diepen...

Dit is dan zo'n beetje het 'zo goed als niets' wat betreft de beschikbaarheid van theologische literatuur voor de theologiestudenten in de jaren 1968-1970. Het spreekt vanzelf dat, toen wij na ons eerste jaar in Kolozsvár op verlof in Nederland waren, een van de eerste dingen die we deden was, dat we zorgden voor een flinke zending *Kittels* en *Nestle's* naar het Instituut. Waarop in de jaren daarna nog eens clandestien ingevoerde in het Hongaarse vertaalde Nederlandse preekbundels, Hongaarse liedboeken en Duitstalige theologische werken en handboeken volgden.

Maar ook daarmee bleef het helaas bij een druppel op de gloeiende plaat van het 'zo goed als niets'.

G. Henk van de Graaf, 7 oktober 2023